SPEECH MAX VAN DEN BERG

PvdA Congres, 17 maart 2001

Alleen gesproken woord geldt

Het gaat beter met Europa. Alleen al het afgelopen jaar zijn er driehonderdduizend banen bijgekomen. Europese samenwerking fungeert kennelijk als banenmotor. En het krachtig terugdringen van werkloosheid komt de sociaal-democratie recht uit het hart.
Maar Europese samenwerking is er niet alleen om profijt van te trekken. We kunnen er ook van leren. Het was Europa dat ons erop heeft gewezen dat wij veel te weinig deden om vrouwen aan werk te helpen. Deze kritiek beginnen we serieus te nemen. Zaken als zorgverlof, ouderschapsverlof en kinderopvang staan nu gelukkig bovenaan onze politieke agenda.

Of dat ook Zalm's agenda is, is nog niet zo helder. Daarom moeten we de komende weken besluiten tot forse investeringen om Nederland uit zijn achterstandspositie in Europa halen. Zo laten we zien of het verschil uitmaakt dat er sociaal-democraten in de regering zitten. Een verschil dat ook aangenaam zichtbaar wordt bij de arbeidstijdverkorting in Frankrijk, en de ommezwaai van Gerhard Schröder van agrarische fabrieken naar milieu-, consument- en derde wereldvriendelijke landbouw. Dit smaakt naar meer en geeft richting aan Europa.

Tegelijkertijd steekt onze welvaart nog steeds scherp af tegen de schrille armoede en mensenrechtenschendingen in andere delen van de wereld. Het is bijna ironisch dat een schip vol mensen op zoek naar een betere toekomst juist op een van de meest mondaine en rijke kusten van de wereld strandt. En het is onverteerbaar dat mensen op zoek naar vrijheid worden overgeleverd aan mensensmokkelaars en als sardientjes op elkaar gepakt in een container hun vlucht met de dood moeten bekopen. Deze gebeurtenissen vragen om een drastische aanpak; En een Europese aanpak wil zij succesvol zijn..

Maar we kunnen ook dichter bij huis blijven om nut en noodzaak van Europese samenwerking te zien. Denk alleen maar aan de BSE-koeien of dioxine-kippen. Veilig voedsel en een rechtvaardig asiel- en

migratiebeleid. Dit zijn twee duidelijke voorbeelden waarom voor sociaal-democraten meer politieke integratie op Europees niveau dringend gewenst is. Dit valt uit te breiden met meer zaken die de burger raken, zoals het gegeven dat straks één op de vier Europese burgers bejaard zal zijn; de zekerheid van onze pensioenen; hoogwaardige publieke voorzieningen en grensoverschrijdende criminaliteit. Op al deze terreinen worden van de progressieve politiek resultaten verwacht.

In de praktijk zien wij dat voor uiteenlopende zaken als sport, onderwijs, gezondheidszorg, fundamenteel onderzoek of goedkope en beschikbare medicijnen tegen aids of malaria de markt geen oplossingen biedt. Zeker niet als een koopkrachtige vraag ontbreekt. Tegenover het "passionate conservatism" van de Amerikaanse Republikeinen, zet ik dan ook een Europese samenleving waarin iedereen telt, toegang heeft tot deelname aan de maatschappij en op verantwoordelijk samenleven wordt aangesproken. En voor de verdediging en versterking van dit sterk en sociaal Europa is de inzet van onze burgers onmisbaar. Tegenover het aandeelhouderskapitalisme, zetten wij - ik citeer Tony Blair - het aandeelhouderschap van onze burgers. Kortom, voor de verwezenlijking van onze sociaal-democratische idealen hebben we dus meer gezamenlijk Europees beleid nodig, want achter de Hollandse zeewering hebben onze idealen slechts een marginale betekenis.

De keus lijkt ook niet moeilijk. De Europese burgers willen meer Europese samenwerking. Zeventig procent van de Europese bevolking gelooft dat grensoverschrijdende kwesties rondom milieu, veilig voedsel, migratie, biotechnologie of consumentvriendelijke landbouw, beter Europees aangepakt kunnen worden. Tegelijkertijd - en dit lijkt een wonderlijke spagaat - blijft het vertrouwen in de Europese instellingen laag. Kunnen we dit de burgers kwalijk te nemen? Nee, niet zolang zij zien dat daadkrachtige besluitvorming wordt getorpedeerd door nationale belangen; niet zolang besluiten achter gesloten deuren worden genomen; en niet zolang het Europese politieke debat nog in de kinderschoenen staat. Dit is funest voor ons, sociaal-democraten, want we hebben Europese samenwerking broodnodig. Maar dan wel met volle steun van onze achterban. En daar wringt de schoen. Want als zij zich afkeren van de Europese instellingen, heeft dat effect. Een groot effect. Het heeft ertoe bijgedragen dat het Europees Parlement nu een conservatieve meerderheid heeft. En daardoor worden voorstellen voor een socialer Europa op dit moment geblokkeerd. Als wij het

politieke project Europa dus niet verdedigen, laten we het Europees theater over aan de nee-zeggers en sceptici.

Wij willen het ideaal van solidariteit overeind houden en met eigentijdse middelen vorm geven. Dit moet plaatsvinden in een globaliserende wereld waar de marktkrachten sterk zijn. Maar we willen niet in oude vijandsbeelden vervallen, we willen samenwerken met nieuwe Europa-brede coalities van consumenten, derde wereldbeweging en betrokken burgers. Dat is bouwen aan een Europees ideaal. Een open Europa, geen fort maar een betrokken en verantwoordelijk wereldspeler. Dat is het echte debat over de finaliteit van Europa. Het debat over de toekomst. Daar moeten wij als PvdA, als Europese sociaal-democraten, het voortouw in nemen. Dat is onze taak, de taak van Blair, Schröder, Jospin en Wim Kok.

Ik bepleit twee zaken.
Méér politieke, Europese samenwerking en méér Europese democratie. En betekent dit dat alles maar moet worden geregeld op Europees niveau? Nee: we moeten ons constant afvragen waarom iets Europees geregeld zou moeten worden, of dat het niet beter kan in Nederland, of in Friesland, Amsterdam of Twente. Dan wel, een andere denkrichting, of het niet beter via burgers en maatschappelijke organisaties geregeld kan worden. Zo hoort een debat over euthanasie, met als doel de Nederlandse wetgeving te veroordelen, absoluut niet thuis in Europa. Zeker niet wanneer de christen-democraten dit opvoeren onder het kopje mensenrechtenschendingen, waaronder wij normaal zaken als de genocide in Rwanda behandelen. Leg besluitvorming op het laagst mogelijk niveau, zo dicht mogelijk bij de burger. Dus de parkeergarage onder de Grote Markt in Groningen, dat kan de "stadjer" zelf wel af.

Maar als het om grote vragen van grensoverschrijdende aard gaat, moeten we ook bereid zijn tot meer Europa. Voorbij de waterlinie. Want zonder die samenwerking kunnen we onze kiezers geen resultaten bieden, niet als het om vluchtelingen, landbouw, veiligheid, of sociale bescherming gaat. Het criminele spel met ons dagelijks voedsel gaat alle grenzen te boven, en zal alleen langs Europese weg kunnen en moeten worden aangepakt. En daarom hebben we daadkrachtige besluiten nodig, die

leiden tot concrete resultaten. Dat is de enige duurzame remedie tegen lage opkomstpercentages. Zo kunnen we onze achterban voor Europese samenwerking mobiliseren.

Als we meer politieke samenwerking op Europees niveau willen, vergt dat echter meer democratie. Ik doe een paar voorstellen: burgers krijgen toegang tot documenten en kunnen bij de verkiezingen stemmen op een lijst met kandidaten uit meerdere landen; de nummer 1 van de lijst strijdt om het voorzitterschap van het Europees dagelijks bestuur. Dit bestuur moet worden gecontroleerd door een Europees Parlement met meer bevoegdheden, en de nationale regeringen, vertegenwoordigd in de Raad door een vaste groep ministers voor Europese Zaken, moeten veel meer besluiten nemen bij gekwalificeerde meerderheid. Dan zien burgers een echt politiek gevecht, zodat er vanzelf Europees publiek debat met het bijbehorende politieke drama zal ontstaan.

We staan aan het begin van deze nieuwe eeuw voor een spannend politiek moment. De Verenigde Staten zijn het Bush-tijdperk binnengetreden, het tijdperk van het defensie- schild, waarin milieu en volksgezondheid het weer dreigen af te leggen tegen grootindustriële belangen, en de private rijkdom te midden van publieke armoede weer ruim baan krijgt, en dan vooral ten gunste van de bovenkant van de samenleving. Een dergelijke ontwikkeling hoeft niet over te slaan naar Europa, maar dit is evenmin uit te sluiten. In een steeds meer globaliserende wereld, moeten sociaal-democraten dan ook hun eigen antwoord op het al te simpele vrije marktdenken formuleren. En niet door, zoals Bush lijkt te doen, terug te grijpen op oude vijandbeelden of oude antwoorden. Maar juist door Europa uit te bouwen met betrokken burgers en hun organisaties, met hoogwaardige publieke voorzieningen, met een faire kans op volwaardige deelname aan de samenleving, en met een solidaire instelling naar binnen, naar de nieuwe lidstaten en onze medeburgers. Maar ook voor die één op de vijf wereldburgers die, terwijl wij in het volle welvaartslicht leven, daaronder, "im Dunkeln", verstoken zijn van toegang tot schoon drinkwater, onderwijs, gezondheidszorg of krediet. Het is en blijft een prachtige opgave voor sociaal-democraten, waarvan er vandaag zo velen in de nationale Europese regeringen zetelen, om het project Europa, de grootse economie ter wereld, in te zetten voor een menswaardiger bestaan voor iedereen. Europa, sociaal naar binnen, sociaal naar buiten. Daarvoor vraag ik uw steun!